

REPLIKK

Hva er riktig strømpris?

«Høy strømpris uansett» var overskriften på lederartikkelen 10. november. Budskapet i den var at kraftselskapene alltid finner et påskudd for å sette opp strømprisen, og konklusjonen var at dereguleringen av kraftmarkedet for 20 år siden var et feilgrep. Dette ble for enkelt.

Kraftmarkedet ble deregulert samtidig med at Ulla-Førre-utbyggingen ble fullført, med landets største magasin i Blåsjoen. Da var det rikelig produksjonskapasitet hele året, så det gikk noen år før det ble knapphet, import og stor strømprisstigning. Vannkraftutbyggingen ble bremset ned med restriktiv Samlet Plan for vassdragene litt før dereguleringen av kraftmarkedet, og ble nesten stanset med omfattende

Verneplan IV for vassdrag litt etter den. Omtrent samtidig ble også mye gasskraft valgt bort, med bygging av metanolverk på Tjeldbergodden, i stedet for gasskraftverk enten der, nær Trondheim, eller i Skogn. Det beste ville vært både mer vannkraft og mer vindkraft i landsdelen Midt-Norge.

Kraftutbyggingen ble altså nesten stanset litt før århundreskiftet; men det er gjort lite for å bremse ned økningen av strømforbruket. Det har lenge vært klart at fyring med olje eller parafin ikke har noen framtid; men slik fyring blir som regel erstattet med elektrisk oppvarming, og i beste fall varmpumpe. Lite er gjort for å få i gang fyring med flis eller pellets. Godt synlig konsekvens av det er at mange kultur-

landskap nå gror igjen. Mindre synlig konsekvens er at temmelig mye trevirke antakelig vil råtne på rot, i stedet for å bli klimanøytral energi.

Undertegnede mener at vi bør betale det strømmen er verdt. Den er verdt det vi får for den når vi eksporterer den til Danmark eller Nederland, med det kraftoverføringen dit koster som fra- og tilbake. Det burde vært minst like naturlig å eksportere elektrisk kraft som olje og gass; for vannkraft og vindkraft er utslippsfri, mens det blir klimagassutslipp der oljeprodukt eller naturgass brukes. Undertegnede mener også at det var/er uklokt å investere milliardbeløp i gasskraftverk på Kårstø og CO₂-håndtering på Mongstad.

At Norge er en stormakt når det gjelder energiressurser er et stort gode for oss; men det er også en utfordring: Vi bør dekke mye mer av varmebehovet med «kortreist» og klimanøytral energi fra skogen, så mer høyverdig utslippsfri elektrisk kraft kan eksporteres. Strømmen er for dyr bare i periodene med import. Importen skyldes som nevnt for lite kraftutbygging, og for liten satsing på energi fra skogen.

Pris: Strømmen er verdt det vi får for den ved å eksportere den til Danmark eller Nederland.

FOTO: SCANPIX

Jo Heringstad
Ås

REPLIKK

Arter med yttergrense i Norge

Direktør i Norges Skogeierforbund, Nils Bøhn, hadde lørdag 5. november en kronikk i Nationen under overskriften «Utrykkes norske arter?». Han peker på at svært mange av de norske rødlistearter har sin hovedutbredelse utenfor Norge, og mener at vi derfor ikke bør bekymre oss for disse.

Dette er en tankegang som strider mot offisiell norsk miljøpolitikk og våre internasjonale forpliktelser. Bøhn burde vite at Bernkonvensjonen forplikter oss til å bevare alle arter som naturlig forekommer i Norge. Mange arter som har sin yttergrense (ofte nordgrense eller vestgrense) i Norge, har hatt levedyktige bestander hos oss over lang tid og tilhører norsk flora eller fauna. Flere av disse er på rødlista fordi de i dag krever spesielle hensyn for å kunne leve videre i Norge. Tilfeldige besøksarter som kommer og går, for eksempel en forblåst flamingo eller pelikan, har Norge imidlertid ikke noe ansvar for.

Både Bernkonvensjonen og konvensjonen om biologisk mangfold ligger til grunn for Norsk Rødliste. Som i alle andre

land er rødlisten nasjonal, og hver nasjon plikter å bevare alle naturlig forekommende arter innen sine landegrenser. Det gjelder også om arten har hovedutbredelsen i andre land.

Der en art har sin yttergrense geografisk, snakker vi om en randpopulasjon. Det er mange grunner til at vi skal ta vare på randpopulasjoner, og ikke bare være opptatt av å redde arten der den har sin hovedutbredelse:

- En art viser ofte spesielle økologiske tilpasninger og en spesiell genetisk sammensetning i ytterkanten av utbredelsesområdet. Biomangfoldkonvensjonen pålegger oss å bevare den genetiske variasjonen innen arten. Slike spesielle egenskaper kan være viktige når en art tvinges til å endre sin utbredelse, for eksempel på grunn av klimaendringer.
- Konkret for Norge ved et varmere klima: Arter som i dag så vidt klarer å leve i sydligste Norge fordi de er varmekrevende, kan bli vanlige når temperaturen øker. Det er viktig beredskap å ha disse artene «på lager» i vår natur. Dagens sjeldenheter kan bli morgendagens hverdagsarter.
- En del europeiske arter har i dag faktisk sine sterkeste populasjoner i kanten av utbredelsesområdet. Eksempler fra Norge er hvittryggspeppen, leppeblomsten dragehode og lavarten huldrestry. I dagens Europa er mange bioto-

per hardt presset av menneskene, mens arter kan ha klart seg bedre i Skandinavia – Europas grønne hjørne. Vi har altså et europeisk ansvar for å ta vare på visse arter som har sin yttergrense i Norge.

- I Gudbrandsdalens bekkeløfter finnes en særegen «huldre flora» som vi har et internasjonalt ansvar for. Tre av artene har her en merkelig og isolert vestlig forekomst. Skogranken (vår eneste viltvoksende Clematis-art) og bregnen russeburkne må vi til Finland for å finne igjen, og nærmeste voksested for bregnen sudetlok er Karpatene i Øst-Europa. Disse artene har gode, stabile bestander i Gudbrandsdalen, er ekte norske arter, og er meget interessante i flere sammenhenger.
- Hvis alle land blir likegyldige overfor sine kantutbredelsesarter, vil det bli starten på en stadig krympende utbredelse av mange arter. Etter hvert som utbredelsen krymper vil stadig nye land bli likegyldige overfor arten om vi skal følge Nils Bøhns anbefaling, og faren for utdøing øker.

Heldigvis er ikke offentlig norsk miljøpolitikk i dag slik Nils Bøhn ønsker. De mange artene som har kantutbredelsen sin i Norge, er en verdifull del av norsk og europeisk fauna og flora.

Sigmund Hågvar
Professor emeritus i naturvern

RANDEN

«Det er mange grunner til at vi skal ta vare på randpopulasjoner.»

REPLIKK

Ikke fullt så galt

I en kronikk 9. november skriver Christoffer Knagenhjelm at kulturminnevernet er på ville veier. Riksantikvaren tror vel ikke det er fullt så galt. Vi mener at private eiere av fredede bygg og anlegg gjør en formidabel innsats i å ta vare på egen og felles kulturarv.

Knagenhjelm er bekymret for landbruksrelaterte kulturminner. Riksantikvaren deler denne bekymringen og samarbeider ofte med landbruks- og naturforvaltningen. Vi strekker oss langt for å sikre landbruksdrift i fredete anlegg, og jobber med tiltak for å ta vare på kulturlandskapet.

Riksantikvaren har sett at det kan gis mulighet for fritak av eiendomsskatt på fredete anlegg, selv om de fleste kommuner ikke gjør dette kjent. Vi har skrevet et brev til alle kommuner der vi ber dem gjøre bruk av denne hjemmelen. Vi ber også eierne om aktivt å kreve dette fritaket. Kulturminnevern må ikke bare være retorikk, det må bli politikk. Det må også lokalpolitikere se fordelene av.

Regjeringen har avvist å gjeninnføre skatte- og avgiftsfordeler til private eiere for å sikre det jevne vedlikeholdet av fredete bygninger, men i stedet gi tilskudd til istandsetting. Da er det viktig at lovnaden om økt tilskudd blir fulgt opp.

Vi har også fått tilbakemel-

dinge om at eiere av fredete bygg ofte ikke får fullverdiforsikring på sine fredete hus. Det mener vi er helt uakseptabelt. Vi skal i desember ha en møte med forsikringsselskapene for å finne en løsning.

Christoffer Knagenhjelm har et godt forslag når han foreslår at fredningsskilt burde gis automatisk når noe fredes. Dette vil jeg følge opp. Han oppfordrer også Riksantikvaren til å inngå et samarbeid med Innovasjon Norge. Vi samarbeider allerede med dem blant annet gjennom et verdiskapingsprogram som ble avsluttet i fjor. Vi ønsker å videreutvikle samarbeidet. Riksantikvaren støtter gjerne reiseliv kombinert med bevaring av kulturarven, nettopp av den typen Knagenhjelm har utviklet.

Knagenhjelm mener at eierne mister muligheten til å søke på 18 millioner kroner på grunn av ansvarsfordelingen mellom Kulturminnefondet og Riksantikvaren. Vi har en intensjon om klarere rollefordeling mellom Kulturminnefondet og Riksantikvaren. Fondet får ansvaret for de verneverdige og riksantikvaren de fredete kulturminnene. Pengene blir ikke borte om de flytter opphavssted.

Vi tar eiere av fredete kulturminner på alvor. Vi forstår at Christoffer Knagenhjelm har frustrerende erfaringer som også gjelder Riksantikvaren, noe vi vil ta opp med ham personlig. Vi har jo felles mål og vi skal lage gode allianser. Jeg kommer gjerne på besøk.

ALVOR

«Vi tar eiere av fredete kulturminner på alvor.»

Jørn Holme
Riksantikvar

REPLIKK

Et spørsmål til Aanesland og Randen

Olav Randen leverte den 4. november eit interessant tilsvaret til Normann Aanesland sin kronikk om mat, inntekt og befolkningsvekst. Aanesland bruker Engels lov som grunnlag for påstanden om at «antall personer i verden blir ikke så høyt at det blir mangel på naturressurser for å produsere den maten som trengs». Randen pekar på at potensialet for auka matproduksjon er i ferd med med å bli oppbrukt og legg til at «Verda er så mykje endra frå 1800-talet at Engels lov er ein ubrukeleg analyse-reiskap for vår tid».

SPØRSMÅL

«Kva vil til dømes 50 cm havstigning medføre i tapt areal for matproduksjon og busetnad?»

Eg har spørsmål og kommentarar til dei begge to. Klimaforskarane registrerer akselererande nedsmelting av isbrear. Dette vil føre til høgare havnivå. Kva vil til dømes 50 cm stigning medføre i tapt areal for matproduksjon og busetnad?

Forureining av hav og jordbruksareal og høgare lufttemperatur verkar negativt på matproduksjonen. Det same gjer nedbygging av dyrka og dyrkbar jord. I tillegg brukar den rike delen av verda stadig større jordbruksareal til å produsere biodrivstoff. Dermed vil matvareprisane auke, og da kan vel dei fattige landa sjå langt etter den økonomiske veksten Aanesland håper skal stabilisere forholdet mellom folketal og matvaretilgang.

Oddvar Moen